

A laza szálakon egymásba fűződő elbeszéléseket az első, nagyobb részben a lojangi kutyavadászok szerepe, helyzete, említése szervezi nagyobb egésszé. A második rész alapvetően rövidebb szövegeit viszont egy titokzatos út, Lao Szu útja kapcsolja egybe, ám itt is felbukkannak a kutyavadászokra vonatkozó utalások. A keleti filozófiák, vallási elgondolások, szokások sajátosan keverednek mai európai (esetenként magyar) szemléletmódokkal: jobbra észrevétlenül egymásba játszanak, esetenként azonban kiütőköznak a különbségek. Sajnálatos, hogy a homályban hagyott csattanós befejezések nem adnak kerek történeteket, mivel egyes motiválatlan történetszálak a titokzatosságot, az indokolatlan sokértelműséget szolgálják. A néhol egyenesen bántóan az olvasóra hártott befejezési kényszer ugyan nagy élvezetet okozhat a Darvasival ismerkedőknek, annak azonban, aki már nem először szembesült ezzel az írásművészettel, némiképp beidegződöttnek – azaz fárasztónak – hathat. Mindazonáltal ez is csak egyediesíti a Darvasi-féle szépírást, és segítségére van annak, hogy észrevegyük, mik is voltaképpen ezek a történetek. Könnyen olvasható, élvezetes, de korántsem könnyed elbeszélések. Mesék – felnőtteknek.

BEDNANICS GÁBOR

(*Magvető Kiadó, Bp., 2002. 230 o. 1890 Ft*)

Martin Buber:

Angyal-, szellem- és démon-történetek

Az Atlantisz Kiadó sajátos színfoltja a magyar könyvkiadásnak. Nem csak azért, mert jóvoltából számos „hiánypótló” – legfőképpen bölcseleti-filozófiai – munka fordítása láthatott napvilágot, és jó néhány jelentékeny szerzőt ismerhetett meg a hazai olvasóközönség. Nem is csak azért, mert a kiadó nem félt nagy vállalkozásokba vágni a fejszjét, mint amilyen *Az Ezeregyéjszaka meséi* első teljes magyar átültetésének hét kötetben történt megjelentetése. Azért is sajátos színfolt e kiadó, mert egyes kiadványait rendkívüli, mármár a művészeti albumokkal vetekedő igényességgel adja akár a bibliofil olvasóközönség kezébe. Említhetném a C. H. Beck Kiadóval együttműködésben készült könyveket, de kétségkívül ilyen a Paul Klee rajzaival most megjelentett Buber-könyvecske is.

Martin Buber munkásságába a magyar olvasók – hacsak nem szerettek jártasságot a német vagy a héber nyelvben, avagy nem küzdötték le az idegen nyelvű fordítások beszerzésének nehézségeit – sokáig filozófiai fő műve, az Európa Kiadónál megjelent *Én és Tê* révén nyerhetek betekintést. Ez az esszékönyv is példázhatja, hogy a szerző számára az elmélyült, sőt néhol a misztika

mélységeit és magasságait ostromló gondolkodás inkább a bölcséleti líra nyelvében talál otthonra, semmint az egzakt fogalmi rendszerek világához áll közel. Így Buber olvasása mindenekelőtt nyitottságot és kevésbé filozófiatörténeti stúdiumokat vár el. Különösképp igaz ez az Atlantisz Kiadó gondozásában napvilágot látott kötetekre: *A próféták hite* című biblikus munkára és a *Haszid történetekre*, melynek hosszabb-rövidebb elbeszéléseiben Buber a kelet-európai zsidóság folklórájának egyik igen jelentős, misztikától átítatott szeletét dolgozta föl. Ha nem is kivétel nélkül, de a haszidizmushoz kapcsolódnak az újonnan megjelent könyvecske történetei, legendái is.

A hat rövid írás világának rejtélyes légköre, az elbeszélés izgalma nem meglepő, hisz a történések valamilyen módon mindig angyalokhoz s főként szellemekhez kötődnek, kapcsolódnak. Nincsenek holmi egysíkú csattanóra vagy fordulatra kihegyezve, mégsem nélkülöznek – ha lehet ezzel a szóval élni, s mért ne lehetne, hisz sajátos filozofikus humor is átlengi a történeteket – valamiféle poént: a világ rendjébe, az igazságba vetett bizalom fönnmaradását minden kételyünk és gonoszságunk közepette is. A meghökentő ekként megfontolásra, elgondolkodásra késztet. Miközben az élet és a halál, az emberi és a földi léten túli univerzum határai átjárha-

tóknak bizonyulnak, középpontba kerülnek az élet, a gondviselő hatalom, az ember-lét legsúlyosabb alapkérdései. „Az én dolgom, s egyedül az enyém elejétől fogva [...], hogy rothadással tápláljam és árnyékba borítsam a földet, hogy megszületessen a magvakból, tehát hogy vérrel és fájdalommal termékenyítsem meg a lelkeket, hogy életre kelhessen belőlük a mű” – magyarázza az első történet végén az Úr egyik angyalának, aki vitába szállt vele a földön eluralkodó szenvedés láttán, mégsem tudott tartós örömet és jólét adni az embereknek.

Buber történeteinek líraian emelkedett, rejtelmes és kontemplatív nyelvéhez pontosan illeszkednek, mintegy kiegészítve azt, Paul Klee angyal-létről elmélkedő rajzai – a gyermekrajzok naivan őszinte világot idéző vonalvezetés elvonsággal, az absztrakció hordozta bölcséleti igénnyel párosul. A mértani egyensúly felé törekvő, tüntetően egyszerű, világos alapformákra-alapvonalakra visszavezetett kompozíció ugyanakkor feszültséggel áthatott: az elvonatkoztatás révén föl- és szétbontott alakok már nem szervesülnek egyfajta eredendő harmóniában. Az ellentétekre épülő és ellentmondásokat rejtő képszerkezet a Buberénél nyomatékosabb kételyekkel terhelt, s – angyalokról lévén szó, szinte képszerűen-vizuálisan – „szárnyaszegett” szemléletet mutat. Ámde az igaz hit és bizakodás meg-

erősödhet-e másként, mint őszinte és kínzó kétely árán?

BENGI LÁSZLÓ

(Fordította Miklós Tamás, *Atlantisz Kiadó, Bp., 2002. 80 o. 1695 Ft*)

Pályi András: *Provance-i nyár*

„Nézd a napot, hogy tűz! [...] Sehol a világon nem találsz ilyet. Mintha a fák koronáját glória övezné, mintha magából a tájból fakadna a fény, hatalmas ragyogó gömb a világ. Magát a napot már nem is látod tőle. Erre mondják, hogy provance-i nyár. Minden fűszál, minden bokor tele gyönyörrel, fenséges, kéjes borzongással, és csak szívják magukba a forróságot” – mondja a címadó novella hőse, és e leírásban benne rejlik, amivel a válogatott és új elbeszéléseket magában foglaló kötet foglalatokodik: szerelem, gyönyör, szentség, szépség, a leírás extázisa. Ugyanez a történet később, mikor a provance-i nyarat sosem látott vihar repeszti darabokra, nyomatékosítja azt is, hogy órijító, de minden diadalmármoros beteljesülésre les a gonosz. Nem valami misztikus, sötét erő ez, hiszen akkor a Pályi-hősök méltó ellenfélként szegülhetnének szembe vele. Hanem kisszerű, dogmatikus horda, melyet megközelít-

hetetlenné tesz tagjai makacs értetlensége.

Ilyesfélén összegezhethetnénk a kötet markáns vonulatát. Az ide tartozó elbeszélések bilincselik le az olvasót legerősebben, ezek nyitnak bejárást egy új prózai nyelvbe, mellyel a világ irodalmainak prózaírói is küzdenek, és ezekben érezni a történetmondás és a pusztá leírás élvezetének feszültségét. A könyv azonban gyűjtemény, s mint ilyen, írásmódjában, érdeklődésében sokszínű. Első felének elbeszélései feltűnően három névvel fémjelezhető prózahagyományhoz kapcsolódnak. A mondatok metaforikus-metonimikus indázása Proustot, a felülnézetből önmagát gyermekként megfigyelő elbeszélő Ottlik sikerregényét idézi. A lebegtetett szexualitással telt atmoszféra mészőlyi, de annak fülledtsége nélkül. „Megfigyelni a gyerekkori helyszínt” – jelmondat is lehetne eme hagyományok ötvözésére.

Szinte megkönnyebbül az ember, mikor a könyvnek úgy a felénél vége a vérfürdővel záruló gyermeklélektannak. Ekkor azonban egy olyan nyelv sodrásába kerül, amely egyszerűen nem engedi elszakadni az olvasástól. A könyv második felének alaphangját egy Molly monológját idéző írás adja meg, emlékeztetve ezzel Joyce *Ulysses*-ének állandó erotikus hangoltságára. Ettől kezdve aztán az írásmód elsöprően erotikussá válik. Érezhető, hogy ezen írók tétje egyre kevésbé egy történet